

Vak	Maatschappijwetenschappen
Thema	Politieke besluitvorming (katern)
Klas	Havo 5
Datum	december 2012

Hoofdstuk 6 Politieke actoren

Politieke actoren = degenen die “actief” zijn in het politieke proces.

6.1 Ambtenaren en adviesorganen

6.1.1 Ambtenaren

Ambtenaren hebben een grote invloed op het proces van politieke besluitvorming. Die invloed van anonieme ambtenaren op de voorbereiding en uitvoering van besluiten wordt wel aangeduid als “**vierde macht**”.

Dit komt door hun

- specialistische kennis
- invloed op de [tijdelijke] minister
[want ambtenaren blijven veel langer in functie dan een minister]
- persoonlijke ‘uitleg’ en toepassing van overheidsbesluiten

6.1.2 Bureaucratie

De overheidsbureaucratie is een hiërarchisch geordende organisatiestructuur, waarbinnen mensen volgens vaste regels en procedures besluiten voorbereiden en uitvoeren onder verantwoordelijkheid van een politieke ambtsdrager.

In dit ideaaltype is de overheidsbureaucratie:

- *doelmatig,
- *controleerbaar,
- *onpersoonlijk (persoonlijke en politieke voorkeuren mogen geen rol spelen).

Kenmerken en consequenties van een bureaucratische organisatievorm:

- *onpartijdige behandeling van burgers,
- *tegengaan van willekeur en omkoperij,
- *bestuurlijke continuïteit,
- *uitbreiding van de capaciteit van de overheid.

In de praktijk heeft de overheidsbureaucratie vaak een negatieve bijbetekenis:

- *(te) langdurige procedures,
- *verkokering
- *tunnelvisie
- *”bureaupolitiek”

6.1.3 Adviesorganen

Adviesorganen zijn instellingen, die raad geven aan het kabinet of minister(s) over het te voeren beleid. Enkele belangrijke adviesorganen van de regering zijn:

Raad van State

- De RvS heeft als taken: - advies geven over wetsvoorstellen
- hoogste rechtscollege bij administratieve rechtspraak
[= geschillen over beslissingen van de overheid]

Sociaal-Economische Raad [SER]

De SER heeft als taak: - advies geven over het sociaaleconomisch beleid

De SER is samengesteld uit:

- 11 vertegenwoordigers van werkgeversorganisaties
- 11 vertegenwoordigers van werknemersorganisaties [= vakbonden]
- 11 leden, benoemd door de overheid [= kroonleden]

De adviezen van de SER zijn niet altijd unaniem!

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid [WRR]

De WRR voorziet de regering van wetenschappelijke informatie over ontwikkelingen in de samenleving op de lange termijn en geeft te verwachten knelpunten aan en mogelijke beleidsalternatieven aan.

Planbureaus

Planbureaus zijn wetenschappelijke instellingen, die het te voeren beleid van de overheid 'onderbouwen' en vermoedelijke gevolgen van dat beleid 'voorspellen'.

Belangrijk zijn:

Centraal Planbureau

Sociaal-Cultureel Planbureau

6.2 Burgers en pressiegroepen

6.2.1 Burgers

Door deelname aan het politieke proces kunnen burgers de besluitvorming beïnvloeden.

Die deelname is te onderscheiden in:

- a. electorale participatie
men brengt bij verkiezingen een stem uit.
- b. conventionele vormen van participatie [conventioneel = gewoon, gebruikelijk]
  - * lid zijn van een politieke partij
  - * lid zijn van een pressiegroep
  - * lid zijn van een belangengroep
  - * naar politieke bijeenkomsten gaan
  - * rechtstreeks contact opnemen met bestuurders
- c. protestparticipatie
Het gaat dan vooral om acties, waaruit moet blijken dat men het oneens is met politieke besluiten, die genomen zijn/of genomen 'dreigen' te worden.
Bijv. door handtekeningen verzamelen, demonstraties, bezetting, boycotacties.

6.2.2 Burgerlijke ongehoorzaamheid

Deelname aan politiek protest kan variëren van vreedzaam tot uiterst gewelddadig. In geval van burgerlijke ongehoorzaamheid worden bewust wetten overtreden, met een politiek doel en zonder dat sprake is van persoonlijk voordeel

Van burgerlijke ongehoorzaamheid is sprake als voldaan wordt aan de volgende kenmerken:

1. de handeling is illegaal (per definitie);
2. de handeling is gewetensvol; doet een beroep op geweten van zowel dader als medeburger;
3. er is een samenhang tussen de bekritiseerde wet en de gekozen overtreding;
4. de handeling is weloverwogen (niet onbezonnen);
5. de handeling geschiedt openlijk en in het openbaar;
6. men werkt vrijwillig mee aan arrestatie en vervolging;
7. men aanvaardt het risico van straf;
8. men heeft van tevoren legale middelen van protest gebruikt;
9. men is principieel geweldloos;
10. de rechten van andere personen worden zo veel mogelijk in acht genomen.

6.2.3 Pressiegroepen

Pressiegroepen zijn groepen die proberen druk uit te oefenen op de politieke besluitvorming. Het uitoefenen van druk op de politiek kan o.a. gebeuren door lobbyen of het voeren van massale actie, waardoor er media-aandacht ontstaat.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen:

- a. **belangengroep** komt permanent op voor de belangen van een bep. groep in de samenleving en heeft een professionele organisatie met betaald beroepskrachten
- b. **actieorganisatie** komt permanent op voor één bepaald thema en heeft een professionele organisatie met betaalde beroepskrachten
- c. **actiegroep** zet zich tijdelijk in voor een bepaalde kwestie en heeft geen professionele organisatie en geen betaalde beroepskrachten

6.3 Politieke partijen

Een politieke partij bestaat uit:

- a. Een relatief grote groep kiezers, die
- b. permanent georganiseerd is op basis van
- c. een maatschappijvisie / partijprogramma
- d. die probeert zoveel mogelijk partijleden te laten verkiezen of benoemen in publieke functies.

In het proces van de politieke besluitvorming hebben de politieke partijen een belangrijke functie. Een politieke partij heeft invloed op de stellingname van partijleden in vertegenwoordigende lichamen: Tweede Kamer, Eerste Kamer, Provinciale Staten, Gemeenteraden

De functies van politieke partijen zijn:

participatie = deelnemen	Mensen interesseren voor politiek en gelegenheid bieden om: *te participeren aan discussies over bestuurlijke keuzes binnen een partij en *politiek actief te worden.
recrutering = uitkiezen	Mensen selecteren die in aanmerking komen voor: *bestuurlijke functies binnen de partijorganisatie [kadervorming] of *vertegenwoordigende functies [via de kieslijst van de partij bij verkiezingen].
aggregatie = samenvoegen	Allerlei wensen van partijleden samenvoegen tot een gezamenlijke maatschappijopvatting en die omzetten in een partijprogramma (en actualiseren in een verkiezingsprogramma).
articulatie = duidelijk uitspreken / bekendmaken	Als politieke partij in het openbare debat duidelijk bekendmaken welke bestuurlijke plannen men heeft en wil uitvoeren.
communicatie = verbinden	Politieke partijen zorgen voor de communicatie tussen overheid en burgers. Politieke partijen beoordelen [bekritisieren of verdedigen] het gevoerde beleid van het bestuur. Op partijbijeenkomsten kunnen leden met elkaar in gesprek om tot gezamenlijke standpunten te komen .

Funcieverlies van politieke partijen

- Symptomen
- ledenverlies
  - media nemen communicatie- en articulatiefunctie over
  - rol van belangengroepen en pressiegroepen neemt toe

6.4 Massamedia

Massamedia zijn de middelen, die het mogelijk maken om een groot publiek te bereiken, met als doel o.a. het verschaffen van informatie.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen pers en omroep.

In het proces van de politieke besluitvorming spelen de massamedia een belangrijke rol.

De politieke functies van de massamedia zijn:

Agendafunctie	Aandacht besteden aan een bepaald maatschappelijk probleem in de samenleving. Het gevolg is vaak dat politici dat thema gaan beschouwen als 'politek probleem' en dat snel bespreken* om tot een oplossing te komen. * in het parlement, in de Provinciale Staten, in de gemeenteraad.
informatiefunctie	Het publiek informeren over de plannen van de overheid en over de gevolgen van het overheidsbeleid.
spreekbuisfunctie	Burgers en politici kunnen in de media hun meningen verkondigen.
onderzoeksfunctie	Kritische vragen stellen over de aanpak van maatschappelijke problemen en de rol van de politiek / politici daarin
controle / waakhond functie	Het doen en laten van politici aan een onderzoek onderwerpen en eventuele onrechtmatigheden bekendmaken
commentaar / opinie functie	Kritische uitleg geven over politieke gebeurtenissen en ontwikkelingen. Zo kunnen mensen een andere 'kijk' op dingen krijgen.

Er is in Nederland sprake van persvrijheid en vrijheid van nieuwsgaring:

d.w.z. er is geen voorafgaand toezicht en bemoeienis van de overheid op het verzamelen en verspreiden van informatie door de media.

De Nederlandse media kenmerkt zich door pluriformiteit:

d.w.z. er is bij de persorganen en de omroepen een grote verscheidenheid aan politieke, maatschappelijke en religieuze achtergronden.